

● SAHİBİ :

TÜRKİYE İSLAM
ENSTİTÜLERİ TALEBE
FEDERASYONU ADINA
GENEL BAŞKAN

Sedat ŞENERMAN

● YAZI İŞLERİ
MÜDÜRÜ

Ahmed CENGİZ

BU SAYIDA

SELÂM	İslâm MEDENİYETİ
MÜSBET İLİM ve İSLÂM ...	Prof. Dr. N. ERBAKAN
İMAM - HATİP ÖĞRENCİYE (Şiir)	Mücteba UĞUR
RAMAZAN ve ORUÇ	Hasan ÇELİKKAYA
LEVAKIHU'L - ENVAR	Dr. Ahmed H. KAYALAR
TÜRKLER ve İSLÂM	Filibeli A. HİLMİ
GÖZ ve GÖRMEK	Hâdiye KARAKÜÇÜK
İSRÂ ve MİRAC	Kemal SANDIKÇI
Cami Psikolojisi ve Sosyolojisi Üzerine bir Deneme	Ali Murad DARYAZ
Karaborsacılık Üzerine	Hüsnü DİKEÇLİGİL
Anadolu Fütuhâtında İslâm- laştırma ve Türkleştirme ...	Mehmed ŞEKER
İSLÂM MEDENİYETİ (Şiir)	Halil KARAKÜÇÜK
KAN	Dr. Sevim ASIMGİL
SUALLERE CEVAPLAR ...	Gazi MERT
Devletin İktisadi ve İçtimâî Vazifeleri	Ali Rıza TEMEL
Türk Yazı San'atları Müzesi KARATAY MEDRESESİ ...	İ. Haklı KONYALI
Uydurukça Dil İle Millî Tiyat- ro Olmaz	M. Necati SEPETÇİOĞLU
Türkçe Konuşan ve Oynayan Her Tiyatro Millidir	Vasfi Rıza ZOBU
Komünizm Reddiye	Semahaddin CEM
Hıristiyanlıktaki Hurâfeler ...	Ziya KAZICI
HİKMETLİ SÖZLER	İmam ŞAFİİ
HABERLER	İslâm MEDENİYETİ
II. CİLDİN FİHRİSTİ	İslâm MEDENİYETİ

İDAREHANE

Türkiye İslâm Enstitüleri Talebe Federasyonu Genel Merkezi
Nuruosmaniye Caddesi No: 8/6
Tel. : 22 46 02

CAĞALOĞLU — İSTANBUL

Haberleşme ve Havale Adresi :
İSLÂM MEDENİYETİ, P.K. : 1315

SİRKECİ

TEMSİLCİLERİMİZ

ANKARA : A. Gürbüz AKYÜZ, Gazi M. Kemal Bulvarı
Uz Apartmanı, 7/5-6 - Kızılay / Ankara
İZMİR : T.İ.E.T.F. İkinci Başkanı : İhsan EMCİ
KAYSERİ : T.İ.E.T.F. Mah. İcra K. Bşk. İ. Ethem ELİBOL
KONYA : T.İ.E.T.F. Mah. İcra Kom. Bşk. Hasan TAŞ

TEKNİK KADRO

Umumi Neşriyat Müdürü:
Murat ARSLAN

Ressam :
Gürbüz AZAK

Dizgi ve Baskı : F A T İ H M A T B A A S I — İSTANBUL
Yıl: 2 — Sayı 24
Basıldığı tarih: 10/11/1969

ABONE

İLAN TARİFESİ

Yıllık : 12 sayı, 25 TL.
Altı Aylık : 6 sayı, 12,5 TL.
Öğrencilere: Yıllık 20 TL.
» 6 aylık 10 TL.
Yabancı memleketlere posta
ücreti ilâve edilir.

Bir sayısı: 250 Kuruş.

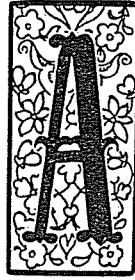
Dış Kap.: 2 renk 2.500 TL.
Tek renk: 2.000 TL.
İç Kapak: 2 renk 1.500 TL.
Tek renk: 1.000 TL.
Renkli ilân sahifesi :
Tamamı : 1.200 TL.
1/2 : 750 TL.
1/4 : 400 TL.
1/8 : 250 TL.

Mecmuamızdaki yazılar me'haz gösterilmeden alınamaz.
Gönderilen yazılar basılsın basılmasın iade edilmez.

başyazı

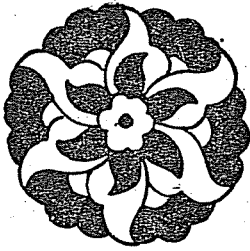
MÜSPET İLİM ve İSLÂM

Prof. Dr. Necmeddin
ERBAKAN

tom parçalandığı zaman madde enerji haline geliyor. Yine enerjiyi bir yerde toplamak mümkün olduğu takdirde ondan da madde meydana geliyor. O halde madde nedir? Enerji nedir? Asıl olan bunların hangisidir? Diye osrdüğümüz zaman bugün Batı ilmi bunun en fazla yetişmiş olan âlimlerinden meselâ Einstein, cevabını veremiyor. Ve bu cevap verememe karşısında kendi durumlarının bir çıkmaz içinde olduğunu kendileri itiraf ediyor. Hani gelip de bir Müstitümana yukardan bakan bir insan var ya, o insan bilmelidir ki kendisinin bir varlık olarak istinad etmiş olduğu

Batı ilmi, bugün gelmiş, bir çıkmazın içine saplanmış. Bir tıkanıklığın içerisinde. Bu tıkanıklık, mefhumların ne olduğunu bilmemekten ileri geliyor. Daha başka şeyden de ileri geliyor. Meselâ Batılı insan bu prensipleri tatbik etmek suretiyle hesap yapmak istediği zaman, bugün hesapları da yapıyor. Bir çıkmazın içerisinde. Biz üniversitede doktoralar yaptırıyoruz. Bütün diğer Batı memleketlerinde de doktorlar yaptırılıyor. Yaptırmış olduğumuz doktoralarda birazcık karışık bir mesele olduğu zaman bu meseleleri biz halledemiyoruz. Karşınıza gelen bu insanları çok defa size bu açıklığı ile söylemezler, fakat bunları biz aramızda itiraf etmeğe mecburuz. Şimdi şu anda ben arzu ederim ki, Batı üniversitelerinde doktoralar yaptırmış bir ilim adamı karşınızda olsa da, bu meseleyi biz onlardan münakaşa etsek, siz aranızda hakem olsanız. Diyorum ki Batı bugün yapmış olduğu hesapların, kullanmış olduğu mefhumların ne olduğunu kendisi bilmez, bu bir. İkincisi bu hesapları yaparken bir çıkmazın içindedir. Batının hesap ve riyaziye imkânları, bunları çözmeğe yetmez. Peki ne yapıyorsunuz siz bu doktora çalışmalarınızda? Bakın, ben size anlatayım ne yapıyoruz. Meselâ farzedelim ki doktora çalışmamızda şundan bir gemi gidiyor, bu geminin arkasında acaba nasıl dalgalar meydana gelecek? Bunu hesaplayın deseler, şimdi bizim üniversitemizde ilim diye yaptığımız şey şudur: Bu gemiyi yürütüyoruz, geminin arkasındaki dalgaların, bir modelin üzerinde fotoğraflarını alıyoruz. Bakıyoruz ki şöyle dalgalar meydana geliyor, geliyoruz masa başında biz bunu hesaplayacağız diyoruz. Hesaplamak için yaptığımız şey, şu üç tane prensibi formüllerle yazmaktır. Yazdıktan sonra diyoruz ki, bunları göz bakalım, hallet. Çözemiyoruz, yani muhakeme silsilesini yürütemiyoruz, bir yerde tıkanıp kalıyoruz iyi mefhumlar seçemediğimiz için. Bundan sonra birtakım kolaylıklar yapıyoruz. Ama bu kolaylıklar ilim değildir. Bu kolaylıklar bir ressamın resim yap-

ması gibi hususlardır. Üzerinde şu önemli değildir, bu önemlidir diye diye hesapları kendi elimizde oynatarak o fotoğrafını almış olduğumuz şekle benzetmeğe çalışıyoruz. Ve istiyoruz ki, daha önce fotoğraf-taki şekil buradaki hesabın neticesi olarak meydana gelsin. Neden böyle bir çalışma şekline giriyoruz, çünkü bu prensipleri, kullandığımız mefhumları çözmek için matematik bilginiz yetmiyor. Çünkü bizim meseleleri çözmek için içerisine girmiş olduğumuz yol çıkmaz bir yoldur. İşte Batıdaki ilimlerin siz bugün aya füzeyle gittiğine bakmayın, ilim sabasındaki çalışma itibariyle bir çıkmaz noktanın içerisine gelip saplanmış Batı.

Su misaller ile bize her zaman karşımıza bir kuvvetmiş gibi, Müslümanlığın karşısına bir kuvvetmiş gibi gösterilmek istenen, Batının bütün içinin, özünün ortasında ne var? Bunu açıklamak için bunları anlattım. Bizim karşımızda birtakım fiyakalı duruşlar takınarak, bunların arkasından efendim bu hesaplar yapılır, siz bilmezsiniz diyenler aslında kendi kullandıkları şeyleri kendileri bilmezler ve girmiş oldukları yol da bir çıkmaz yoldur. Peki ne olacak? Şu çıkmaz yoldan çıkmak mümkün mü? Bu çıkmaz yoldan çıkmanın mümkün olup olmadığı meselesini görüşmek için müslümanlığın bu ilimlere nasıl baktığı meselesini incelememiz gerekir.

Bakin bu formüllere ve bu hesaplara Müslümanlar nasıl bakıyorlar? Bunun için önce bu Batılı adamın birtakım fiyakalarla kullanmış olduğu şu formüllerin, bütün şu bilgilerin sahibi kimdir? Önce bunu araştıralım. Şu Batılı adam ne biliyorsa getirsin hepsini üstüste yığsın karşımıza, Ben şunu bunu biliyorum desin. Bunların hepsini üstüste koyalım; bunun bir boyu var, şu kadar. İşte onun bildiğinin hepsi bu kadardır. Hepimiz iyi biliriz; insanların bütün bilgisini toplasak Cenabı Hakk'ın sonsuz ilmi muvacehesinde denizdeki bir noktayı dahi tutmaz. Onun için bu adamın böyle bir fiyaka yapmaya aslında hakkı yok. O kulluğunu bilse Cenabı Hakk'ın ilminin genişliğini takdir ve tasavvur edebilse o pozların hiç birini yapmaz. Cenabı Hak'tan sadece kendisine daha fazla ilim vermesini niyaz eder. Ve bunun bilgilerin hepsini toplayıp üstüste koyalım, meselâ şu kadar bir boy etmiş olsun bu. Şimdi bu bilginin sahipleri kimdir? Bu bilgi nasıl meydana gelmiştir? Bunu incelememiz gerekir. İnsanlığın bugün sahip olduğu bilgilerin hepsini insanlık tarihinde birbiri üzerine eklene eklene meydana geldiğini biliyoruz. Bugün elimizdeki yazılı vesikalar beşbin sene öncesine kadar gidiyor. Ondan öncesine ait bir yazı olmadığı için acaba daha önce insanlar neler biliyorlardı? Bu hususta bir bilginiz yok. Onun için şimdi bugünkü durumdan geriye doğru gidelim ve insanlığın beş bin senelik tarihinde acaba ilim nasıl gelişmiş onu incelemeye bakalım:

Ilk insanı sıfır kabul edelim. Şimdiye kadar geçen beşbin senede insanlığın bilgisi acaba nasıl gelişmiş? Beş bin sene önceki insan, ilk insan, taş devrinde, mağarada yaşıyor. Ateş nedir henüz bilmiyor. Yavaş yavaş Cenabı Hak insanlara zekâ vermiş, akıl vermiş, birtakım nimetler vermiş. İn-

san diğer mahlûklardan farklı bir yaratıktır. Diğer hayvanlar meselâ bir arslan, maymun v.s. muayyen kabiliyetlerle techiz edilmiş. Fakat insanlardaki zekâ bunlarda yok. Meselâ bir insan karşısındaki düşmanın bir taş atacağı zaman bu taşın ne büyüklükte olması lâzım ki o hayvanı devirebilsin, bunu akhyle takdir edebiliyor. Hayvan karşısındaki düşmana ne büyüklükte ve ne atacağını akıl edemiyor. Ama Cenabı Hak insanlara akıl vermiş, başka nimetler vermiş. Bu nimetler sayesinde muhtelif şeyleri takdir etmeğe başlamış. İnsanlık tarihinde bilgi bakımından mühim bir husus, ateşin öğrenilmesidir. Belki insanlar yanardağların lâvların gördüler; belki tahtları, taşları birbirine sürdüler, ateşi yaktılar. Bunun nasıl olduğunu bilmiyoruz. Ama insanlık yavaş yavaş ateşi öğrendi. Bundan sonra insanlar muhtelif tarihlerde muhtelif şeyler öğrendiler. Öğrene öğrenen bugüne kadar geldiler. İlk insanın bilgisini, ilk çağlardaki insanın bilgisi olarak söylemekten çekiniyorum. Çünkü Âdem (a.s.)'in bilgisinin ne olduğunu biz bilmiyoruz. İlk insanları biliyoruz, taş devrinde yaşayan insanların bilgisini biliyoruz.

Acaba beş bin senelik insanlık tarihinde, ilk noktadan zamanımıza kadar insanlar bugünkü bilgilerinin nasıl elde ettiler? Tabii olan izah, insanlar bugünkü bilgilerinin, zamanla öğrenen öğrenen, merdivenden çıkma elde ettiler, demek olacaktır. Fakat ilimler tarihinde yapılmış olan incelemeler gösteriyor ki, insanlar ilk bilginlerinden bugünkü bilgilerine böyle basamak basamak muntazam bir merdiveni çıkarmış gibi gelmemişlerdir. Ya nasıl gelmişlerdir? Bunu incelediğimiz zaman şöyle bir gelişme görüyoruz. İlk devrin insanları yavaş yavaş bilgi sahibi olmuşlardır. Bir yere gelmişler, bu yerden sonra birdenbire artmış. Ondan sonra bu artış yine yavaşça cereyan etmiş. İnsanlık tarihinde bilgilerin birdenbire arttığı başlangıç nokta neresidir? İki tane mühim nokta var (B ve C noktaları). Nereleridir bu yerler? Bugünkü ilimler tarihi diyor ki, insanların bilgilerinin artmaya başladığı bininci nokta **asr-ı saâdet**tir. Bu nokta 7. asra raslıyor. **Asr-ı saâdet**te insanların ilimleri birdenbire artmaya başlıyor. Nereye kadar gitmiş? (C) noktasına kadar gitmiş. Burası milâdi 14. ve 15. asır (Hicri 7. ve 8. asır).

İlim tarihindeki tetkikler, insanlığın bilgisinin bu şekilde geliştiğini gösteriyor. Bu iki noktadan biri (B), Müslümanların ilmi bütün insanlardan teslim alıp inkişaf ettirmeğe başladıkları tarihtir. Diğer nokta (C), Haçlı seferlerinden sonra, rönesansta Avrupalıların ilimleri Müslümanlardan aldıktan sonra yürütmeğe başladıkları tarihtir. Binaenaleyh insanlık tarihinde asr-ı saâdetten rönesansa kadar geçen yedi asırlık bir devir var ki, bu devirde bütün insanlığın ilimlerini Müslümanlar inkişaf ettiriyor. Tetkikler gösteriyor ki, bugünkü insan bilgisinin en aşağı yüzde 60-70 ini Müslümanlar inkişaf ettirmişlerdir. Bunun mânası ne demek? Bize poz yapan, şu karşımıza gelip de Müslümanları küçük görmeğe kalkan insanın ilminin yarısından fazlasının sahibi Müslümanlardır. O insanın bu tavrı takınması, sadece bunları bilmediğinden dolayı. Acaba hakikaten böyle midir? Yani hakikaten Müslümanlık

devrinde, bu ilimlerin inkişafı bu derece yükselmiş midir? Bunun tetkikine geçmeden önce sizlere şu iki noktaya ait, diğer hususiyet söylemek istiyorum. Bakınız, asr-ı saâdetde Müslümanların ilme yapmış olduğu hizmet nasıl olmuştur? Rönesansta varupalıların Müslümanlardan ilmi alışı nasıl olmuştur?

Bizim karşımıza gelmiş olan insanlar sadece, Batı ilmi diye birşey vardır, sizin bundan haberiniz yoktur demekle kalmazlar, ayrıca bir takım İslâm düşmanı müsteşriklerin kendilerine öğrettikleri birtakım yanlış fikirlerle de doludurlar. Ve bunlar müsteşriklerin şu sözlerini tekrar ederler: «Müslümanların ilme aslında sizin büyüttüğünüz kadar hizmeti olmamıştır. Onlar eski Yunan'da, eski Hindistan'da eski Mısır'da bulunan ilimleri almışlar, öğrenmişler, insanlık sevk-i tabiiyle bunları da bir miktar inkişaf ettirmişler ve ondan sonra bu ilmin sahibi olan Avrupalılara getirip tekrar teslim etmişlerdir.» derler. Bu külliye yanlıştır. Müslümanlar hakikaten eski Mısırlıların, eski Yunanlıların ve eski Hindlilerin ilimlerini inceleyip almışlardır. Fakat bu alışta, üç mühim hususiyet vardır:

1) Bu ilmi, bu bilgiyi kimin kitabından aldıklarını açıklamışlardır. Demişlerdir ki, biz Batlamyus'un kitabında okuduk; biz Öklid'in kitabında okuduk, böyle diyor; biz Pisagor'un kitabında okuduk, şöyle diyor diye daima aldıkları kaynağı belirtmişlerdir.

2) İslâm âlimleri bu eskilere ait kitapları okuyarak bilgileri alırken bunları ezbere almamışlardır. Bunları hemen kabul de etmemişlerdir. Bu bilgileri tashih etmişlerdir.

3) İslâm âlimleri Yunanlılardan, Mısırlılardan, Hindlilerden ilmi alırken kendileri yüksek seviyede bulunup, aldıkları milletler aşağı seviyede bulunuyorlardı. Yani aşağıdan yukarıya doğru almışlardır. Bu ne demektir. Şimdi bunu size açıklamaya çalışacağım. Üçüncü hususiyetle Müslümanlar kendinden önceki ilmi alırken aşağıdan yukarıya doğru almışlardır. Buna mukabil Haçlı seferleri yapıp da Avrupalılar Müslümanlarla temas ederek onlardan birtakım ilimler almaya başladıkları zaman da üç hususiyet göze çrpkmaktadır:

1) Avrupalılar bu ilmi kimden aldıklarını kat'iyen söylememişlerdir. Müslümanların kitaplarını okumuşlar, fakat kimin kitabından hangi bilgiyi aldıklarını kendi kitaplarında zikretmemişlerdir. Diğer Avrupalılar bu kitapları okudukları zaman, o adam bunu kendi yazmış zanetmişlerdir. Böylece birtakım yanlış yere büyütülmüş insanlar vardır Avrupa'da. Bizim kitaplarımıza bugün bu isimler gelip geçmiştir. Biz bu prensipleri onların bulmuş olduklarını zanederiz. Oysaki onlar bu prensipleri Müslümanların kitaplarını okuyarak almışlardır. Acaba böyle midir? Bunların isbatı için size misaller arzedeceğim. Yalnız önce şu hususiyetleri bitirelim.

2) Avrupalılar Müslümanlardan ilmi alırken bu ilimleri anlamadan almışlardır. Bizim bugün büyük gördüğümüz Avrupalı muhterem insanlar nasıl anlamazlar, nasıl olur efendim? Şimdi misaller vereceğim. Hep beraber göreceğiz, anlamadan aldıklarını.

3) Avrupalılar Müslümanlardan ilimleri alırlar-

ken kendi seviyeleri bu ilimleri almaya müsait değildi. Yeni Avrupalılar Müslümanlardan ilimleri alırken yukarıdan aşağıya almışlardır. Müslümanlar yukarıdaydı? Avrupalılar bu ilimleri alırken önce lisanları bu ilimleri almağa müsait değildi. Müslüman kitaplarındaki mefhumları kavrayamıyorlardı. 14. asırda tercüme etikleri bir kitaptaki mefhumları ancak 18. asırda anlamağa başlamışlardır. Yani dört asır sonra. Bazı ilimleri ise beş asır sonra anlamışlardır.

Özetle, Müslümanlar başkalarından ilmi alırken bunu kimden aldıklarını bildirmişlerdir. Bu ilimleri olduğu gibi almamışlar, yanlışlarını düzeltmişler, tashih etmişlerdir. Bilgiyi aldıkları milletlerden daha yukarı seviyede idiler. Buna mukabil Avrupalılar Müslümanlardan ilmi alırken Müslümanlardan daha aşağı seviyede idiler. Kimden ne aldıklarını zikretmemişlerdir. Zikretmedikleri gibi bunları anlamadan almışlardır. Bu aldıklarını anlamak için de çok asırlar harcamak mecburiyetinde kalmışlardır.

Şimdi biz bunları burada, aramızda rahatlıkla konuşuyoruz. Fakat mühim mesele İslâm düşmanı müsteşriklerin karşısında bunları konuşmak ve onlara bu meseleyi kabul ettirmek. Onun için bu konuşmuş olduğumuz hususların hakikate uygunluğunu ispat etmek mecburiyetindeyiz.

Bu hususiyetlere ait bazı misaller vermeğe çalışalım. Şimdi ortaya daha büyük bir iddia koyuyorum. Diyorum ki, bugün Batılının ilmi dediğimiz fiziği, kimyayı, matematiği, astronomiyi, tıbbi, tarihi, coğrafyayı ve hattâ bugünkü ilimlerin hepsini Müslümanlar kurmuşlardır. Bu tabii çok büyük bir iddia... Fakat bu iddianın isbatına hazırız.

Meselâ en mühim mevzulardan bir tanesi, aya, yıldızlara gitme konusudur bugün, değil mi? Bu aya, yıldızlara gitme konusu bizim astronomi dediğimiz yıldızlar bilgisine ait bir husustur. Diyoruz ki biz, astronominin kurucusu Müslümanlardır. Kimdir bu Müslümanlar? Size bunlardan sadece birkaç tanesinden bahsedeyim: Meşhur İslâm âlimlerinden el-Battani isimli büyük bir astronomi âlimi yani feza ilmi âliminden bahsetmek istiyorum. el-Battani kimdir? İçinizde bilen var mı? Belki bazılarımız bunun ismini işittik. Bizim kendi âlimlerimiz maalesef bize öğretilmemiştir. Çoğumuz Batlamyos'un ismini işitmişsinizdir (Ptoleme veya Batlamyos diye...) Niçin? Çünkü bizim kitaplarımız birtakım taraf tutan Batıların kitaplarından tercüme edilmiştir. Halbuki Ptoleme (Batlamyos) nerde, el-Battani nerde? Bakın bunların arasındaki farkı size açıklamaya çalışayım. El-Battani kendinden önceki Mısırlı âlim Batlamyos'un kitaplarının hepsini inceliyor. Bu sırada Batlamyos'un güneşin feza da bulunmuş olduğu yerden aynı yere tekrar gelmesi için, yani bir senelik bir zamanın geçmesi için, bizim bugünkü tabiri-mizle arızın kendi etrafında 260 defa dönmesi lâzımdır, dediğini, yani bir seneyi 260 gün zannettiğini görüyor El-Battani, Batlamyos'un düşüncesinde yanlış olduğunu, bir senenin 365 gün, 5 saat, 46 dakika, 22 saniye olduğunu söylüyor. Şimdi müsteşrik bize el-Battani ile Batlamyos arasındaki farkın basit bir

fark olduğunu iddia edebilir mi? Şu görmüş olduğumuz rakam bugünkü en hasas ölçü aletleriyle yapılmış olan ölçüye nazaran bir senenin hakiki müddeti bakımından sadece iki dakika ve 24 saniye kadar farklı bir miktardır. El-Battani, senenin uzunluğunu bu kadar hassas bir şekilde ölçüp ortaya koymuştur. Peki, bir seneyi 260 gün zannetmenin durumu nedir? Bir seneyi saniyesine kadar bildirmenin durumu nedir? Evet bu farklar başka sahalarda şimdi göreceğimiz gibi devam edecek. Niçin? Çünkü Müslümanlar ilmi ellerine almış, bu tarihlerden sonra, Batlamyos eski devirlerde kalmış olan bir insandır.

Eski Mısırlılar Akdeniz'in genişliğini yani, meselâ Mersin'den İskenderiye'ye kadar olan mesafeyi bugünkü hakiki mesafenin yirmide biri kadar olduğunu zannediyorlardı. Yani Ankara ile Konya'nın arası 260 kilometre. Onlar Ankara ile Konya'nın arasını 10 kilometre zannediyorlardı. İş İslam âlimlerine gelince Akdeniz'in hakiki genişliğini ilk defa İslam âlimleri ölçmüşlerdir. Nasıl ölçtüler? Abbasiler devrinde, Halife Me'mun, ben Akdeniz bölgesindeki Müslüman toprakların kadastroğunu çıkartmak istiyorum. Herkesin hakkını tesbit etmek istiyorum. Bana bütün Akdeniz boyundaki İslam diyarlarının ölçülerini kesin olarak çıkartıp getireceksiniz, dedi ve bu işi âlimlerine vazife olarak verdi. İslam âlimleri o zamanki imkânlarla göre Akdeniz'in genişliğini ölçmek için, şöyle bir yol takip ettiler. Akdeniz'in kenarında sahilde bulunan bir şehirden ölçüye başladılar. Yüksek bir tepenin üstüne çıkıyorlar, o tepeden itibaren görebildiği kadar, ileriki mesafeye bakıyor. Şimdi çıkmış olduğu tepenin denizden yüksekliğini ölçüyor. Güneş batarken tepeden o zamanki aletlerle aradaki açıyı ölçüyor. Daha açık bir misal üzerinde konuşursak, meselâ Konya'da bir tepeye çıktık. Bakıyoruz Kulu'nun orda güneş batıyor. Güneşin orada kaç derecelik bir zaviye ile battığını ölçüyoruz. Bulduğumuz tepenin yüksekliğini ölçüyoruz. Bu yüksekliği ve bu zaviyeyi ölçtükten sonra aradaki mesafeyi hesapla buluyoruz. Yani Kulu'dan Konya'ya kadar olan mesafeyi hesaplıyoruz. Nasıl hesaplıyoruz? Sırf bunu hesaplamak için bizim bugün trigonometride kullandığımız sinüs, kosinüs, tanjan, kotanjan mefhumlarını icat ederek hesaplıyoruz. Bu mefhumları ilk defa bulan Halife Me'mun zamanındaki Müslüman âlimlerdir. Bunlar bu mesafeyi hesaplarırken karşısındaki açının sinüs ve kosinüsünü hesaplıyor ve bu hesaplar vasıtasıyla mesafeleri ölçüyorlar. Şimdi bu sinüs meselesi üzerine tekrar döneceğiz. Sadece bütün Akdeniz'in genişliğini nasıl ölçtüklerini arz edeyim. Burdan gidiyor, Kulu'daki tepeye çıkıyor; oradan da Ankara istikametine bakıyor. Ara yerdeki mesafeyi ölçüyor, böylece tepelere çıka çıka şehirler arasındaki mesafeleri ölçe ölçe Akdeniz'in bütün uzunluğunu hesaplıyor. Bu suretle bulmuş oldukları uzunluk Akdeniz'in bugün bildiğimiz uzunluğun kendisidir. Eski Mısırlıların Akdeniz'in uzunluğunu bugünkünün yirmide biri kadar zannetmelerine rağmen Müslüman âlimleri işi ele alın-

ca o günkü imkânsızlıklara rağmen hakiki mesafeyi hesaplayabiliyorlar.

Şimdi bu sinüs meselesine gelelim. Trigonometri okuyan nisbeten yaşlı kardeşlerimiz, ağabeylerimiz burda bilirler ki, eskiden trigonometri dersi okunurken sinüs kosinüs kelimeleri yerine ceyp, taceyp kelimeleri kullanılırdı. Bizim otuz sene önce yazılmış lise kitaplarında bunlar ceyp, taceyp olarak geçer. Ceyp kelimesi arapça bir kelimedir. İlk defa halife Me'mun zamanındaki Müslüman âlimleri mesafe ölçerlerken bu kelimeyi kullanmışlardır. Şu uzunluğu o zamanki insanlar cebe benzetmişler ve buna bizim Türkçede cep demek olan ceyp demişlerdir. Hesaplarında, kitaplarında «ceyp aşağı, ceyp yukarı» diye bir sürü hesaplar yapmışlardır. Şimdi bu kitapları Haçlı seferlerinden sonra Avrupalılar almışlar, bakmışlar ki, bunlar Akdeniz'in genişliğini fevkâlade doğru bir şekilde ölçmüşler. Bunu nasıl yaptıklarını ve hesaplamalarda -ceyp gibi kullandıkları tabirleri anlamamışlardır. Bu hesapları anlamadan lügatı açmışlar, Arapçadaki ceyp kelimesinin Lâtince karşılığı olan sinüs kelimesini kullanmışlardır. Avrupalılar buna sinüs dedikleri için, biz de her şeyimizi Avrupalılardan aktarmağa kalktığımızdan bugün kendi mekteplerimizde kendi bulduğumuz ilimlerin adlarını onların anlamadan kullandıkları kelimelerle okutuyoruz. Onun için sinüs, kosinüs tabirlerini kullanıyoruz. Halbuki bunları bunlar Müslümanlardır. Malın sahibi Müslümanlardır. Avrupalı bizden bunu anlamadan almış, biz de anlamadan onlardan alıyoruz.

Bakın Müslümanların yaptıkları sadece bunlardan ibaret değildir. Müslümanlar bugünkü coğrafyada bildiğimiz arz daireleri arasındaki mesafeleri ölçmüşlerdir. Halife Me'mun zamanında, Haran ovasında, bizim Türkiye'de bulunan bir kaza ile Irak'ta bulunan diğer bir şehir arasındaki mesafelerin fiilen ölçülmesi ve mesafelerde güneş bölgelerine ait yapılan hesaplarla tesbit edilmiştir. Arz daireleri arasındaki miktar bugünkü bilgimize göre 111.000 kilometredir. Daha halife Me'mun zamanında bunun 111.000 kilometre olduğu hesaplanarak ortaya konulmuştur.

Mesele bundan ibaret değildir. Müslümanlar, bu ilimler arasında sinüsü, kosinüsü v.s. bulduktan başka bunların tablolarını da yapmışlardır. Sinüs cedvelini bugün mekteplerde kullanıyoruz. Hattâ bu cedvellerin çokları tercüme edilmiştir. Tercüme edilen kitaplara bakarsak İngiltere'de, Fransa'da, Almanya'da basılmış kitaplardır. Ve biz zavallı insanlar olarak bugün zannederiz ki bu kitapların içindeki hesapları ilk defa yapanlar Avrupalılardır. Halbuki ilk defa trigonometri cedvellerini Müslümanlar hazırlamışlardır. Hem de öylesine bir hassasiyetle... Büyük Müslüman âlimlerinden Horasanlı Gıyâseddin Cemşid, «Risâletü'l-Muhiyye» adlı kitabında bir derecenin sinüsünü ilk defa hesaplamıştır. Şimdi tekrar karşımızda Avrupalıyı, hususiyile müşteriki alıp soralım. Diyelim ki, Siz diyorsunuz ki, Müslümanlar bu ilimleri Yunanlılardan ve Mısırlılardan aldılar. Nerde Mısırlılarda sinüs mef-

humu, nerde Mısırlılarda trigonik hesap mefhumu? Nerde Mısırlılarda sinüs bir derecenin kıymeti? Böyle şey yok. Ama Gıyaseddin Cemşid, sinüs bir dereceyi bakın ne hassasiyetle hesaplamıştır: 0,017 452 404 437 238 571. Takriben virgülden sonra 18 hane hassasiyetle sinüs bir dereceyi hesaplıyor. Bugün bu hesabi elektronik makine ile yaptığımız zaman hiç bir rakamı şaşmıyor. Gıyaseddin Cemşid, trigonometri cedvelini bu hassasiyetle oturup yapmıştır. Nasıl yapmış? Onların bu işi nasıl yaptıklarını düşündüğümüz zaman akıllar duruyor. Öyle metotlar bulmuşlar ki onların metotları karşısında hayranlıktan başka bir şey duymak mümkün değildir.

Keza bugün yine Avrupalılara «pi adedi» nin kimin tarafından bulunduğunu sorsak, efendim pi sayısını eski Yunanlılar bulmuşlar, derler. Hayır. Pi sayısını ilk defa bulan ve pi sayısının rakamlarını hassasiyetle hesaplayanlar yine Müslümanlardır. Ve yine Gıyaseddin Cemşid'in Risaletü'l-Muhitiyye adlı kitabından bu hesabı sizlere veriyorum. Gıyaseddin Cemşid pi sayısı için şu rakamları veriyor: 3,141 592 635 589 743 ve 2. Yani virgülden sonra yine 18 hane hassasiyetle pi sayısını doğru olarak hesaplıyor. Bugün elektronik makinalara hesaplattığımız zaman bunun hiç bir rakamını yerinden oynatmıyoruz. Çünkü asr-ı saâdet gelmiştir. İnsanların ilmi Müslümanların eline geçmiş ve ilim, asıl ilim olmağa başlamıştır.

Müslümanlar sadece trigonometri ve astronomi ilimlerini kurmakla kalmamışlardır. Müslümanlar bugün okuduğumuz cebir ilmini kurmuşlardır. Müslümanlar bugün gördüğümüz bütün matematiğin esaslarını kurmuşlardır. Bakın, bizim karşımıza gelip «Biz aya gidiyoruz, yıldızlara gidiyoruz», diyen insanlardan birine, şu hesabı nasıl yapıyorsunuz? dediğimiz zaman birtakım rakamlar yazacak... Hangi rakamları yazacak? 1, 2, 3... gibi bildiğimiz rakamları yazacak. Bu rakamların sahibi Müslümanlardır. Bu rakamların şekillerini Müslümanlar bulmuşlardır. Avrupalının şu rakamları Afrika ve İspanya'daki Batı Müslümanlarının kullandıkları rakamlar gibidir. Şu rakamlar ise, yani eski yazıda kullandığımız rakamlar ise Doğu Müslümanlarının kullandıkları rakamlardır. Binaenaleyh Avrupalıların kullandığı rakamların sahibi dahi Müslümanlardır.

Daha ileri gidiyorum. Karşımızda bizi hakir görme alışkanlığı içerisinde fiyaka yapan insanın hesapları yaparken kullanmış olduğu metotları onlara verenler de Müslümanlardır. Nasıl olmuş? Bakınız, müsteşrik bize geliyor ve diyor ki, Müslümanlar eski Hindlilerden eski Mısırlılardan ve eski Yunanlılardan ilmi almıştır. Bu nasıl ilim alıştır ki, eski Yunanda rakamlar 60 dan daha büyük değildir. Zira eski Yunanda 60 dan daha büyük rakam yoktur. Niçin? Çünkü eski Yunanlıların kaç tane harfleri varsa o kadar da rakamları vardır. Yani harfleri bitiyor, rakamları da bitiyor. Müslümanlar geliyor ve diyorlar ki, bizim geniş ufku muza sizin bu basit kalıplarınız kifayet etmez. Biz yeni bir rakam sistemi getireceğiz. Ne getireceksiniz? Cevap

olarak diyorlar ki, biz her türlü sayıyı ifade edecek bir rakam sistemini getireceğiz. Meselâ, biri ele alalım. Bunu şöylece, (1) işaretiyle ifade edeceğiz. Bunu böyle yazar önüne bir nokta koyarsanız bu o zaman (10) olacaktır; iki tane nokta koyarsanız bu, (100) olacak; üç tane nokta koyarsanız o zaman da (1000) olacak, deyip bugünkü «aşarı» (onluk) sistem dediğimiz sistemi icat ediyorlar.

Bu sayede sonsuz rakamı ifade etmek mümkün oluyor. Dahası var. Bu aşarı sistemi alıp getirmek suretiyle bugünkü toplama, çıkarma, çarpma ve bölmenin de prensiplerini koyuyorlar. Halbuki eski Yunanlılar toplama, çıkarma, çarpma ve bölmeleri yapamazlardı. Çünkü onların rakam sistemleri buna müsait değildi. Bu çeşit toplama ve çıkarmaları yapmak için çubuklarla çalışırlardı. Muhtelif boyalarda çubuklar alırlar ve bu çubukları uç uca eklemek suretiyle hesap yapıyorlardı. Nihayet Müslümanlar bunların yaptıklarını incelediler. Yetersiz bulup bu aşarı sistemi getirdiler. Bu ondalık sistem insanlığa yapılan ne büyük hizmet...

Müslümanlar sadece «her şeyi size veriyoruz ama, yalnız şu bizim ondalık sisteminizi verin» deseler, ortada Avrupalıya ait hiç bir şey kalmaz. Fakat beyler geliyorlar, diyorlar ki, bu sizin Müslümanlık dediğiniz şey gericiliktir. Hay hay biz bu gericiliğe razıyız, yalnız bizim mallarımızı bize geri verin, çıkın bizim karşımıza da «ilericilik diye» biz artık ondalık sistem kullanmayacağız» deyin. Yeni bir hesap metodunu getirin de görelim sizi. Bu çeşit hesap metotlarını getirmiş ve bu çeşit ilimleri insanlığa hediye etmiş olan Müslümanlardır. Ama biz kendimizi tanımıyoruz.

Bakın, bu kadar da basit değil Müslümanların yaptıkları. Müslümanlar cebir ilmini de bulmuşlardır. Nedir bu cebir ilmi dediğimiz? Cebir ilminin kelimesi dahi el-Cabir adlı İslâm âliminden geliyor. Avrupalılar da buna el-Cabir demeğe cilleri dönmediği için, bunun okunmasını beceremedikleri için el-Câbir adını el-Gebra diye okurlar ve bugün İngiltere'de, Almanya'da basılan bütün cebir kitaplarının üzerinde el-Gebra demek suretiyle el-Câbir'in adına izafeten bu ilmi takdim ediyorlar. Biz de bu ilmi liselerde cebir diye okuyoruz. Kim bulmuş bunları? Elbette Müslümanlar bulmuştur. Peki ne yapmıştır bu Câbir? Câbir'in yaptığı şu: Eski Yunanlıların ve Hindlilerin yaptıklarını incelemiş. Ama müsteşriklerin dediği gibi onlara sahip çıkmamış. Ya ne yapmış? Onların inceledikleri hususlara bakmış, bunların birtakım cebir meselelerini üçgenlerle, hendede şekillerle yaptıklarını görmüş. Çünkü cebir ilmi eski Yunanda, Mısırdaki ve eski Hint'te yoktu. Câbir birtakım büyüklükleri harflerle göstererek bugünkü cebirin esaslarını ortaya koymuştur. Bugün bizim karşımıza geçip de fiyakaşını yaptıkları bu ilmin sahibi de Câbir'dir... Yani Cebir'in sahibi de Müslümanlardır. Bir eşitliğin iki tarafına aynı miktar ilâve edilirse, çıkartılırsa, çarpılırsa veya bölünürse bu eşitlik kat'iyen bozulmaz diyen Câbir'dir. Câbir ne yapmış? Birinci derecedeki denklemlerin çözümlerini vermiş kitabında... İkinci dereceden denklemlerin çözümlerini vermiş. Aynı zamanda üçüncü

derece denklemlerin çözümünü vermiş. Bugün üniversitede okuyan talebelerimizin çokları üçüncü dereceden denklemi çözemeler. Fakat Câbir, yani Müslümanların ilimleri ilerlettiği devrin büyük bir âlimi olan el-Câbir, üçüncü derece denklemlerinin çözümünü vermiş, ayrıca karekök almayı göstermiş ve hemde bütün bunların yanında küpkök almayı da göstermiştir. Bunlar öyle büyük mesafeler ki, bu mesafeleri eski basit vaziyetinden alıp da götürmek ancak Müslümanların ferasetiyle olmuştur. Efendimiz (S.A.) buyuruyor: «Mü'minin ferasetinden korkun. Onlar Allah'ın nuriyle bakarlar». Bu bakış sadece manevî sahada olmamıştır, maddî sahada da olmuştur. İslâm âlimlerinin bu ilimlere getirdikleri disiplinleri incelediğimiz zaman aklımız durur. Bunlar bu büyük otoriteyi, bu büyük disiplini nasıl kurmuşlar, diye hayret edersiniz. Çünkü eskiden çubuklarla, şekillerle bu meselelerin çözülmesi nerde? Bugün on asır geçmesine rağmen halâ Câbir'in getirdiği ilmin yerine daha iyisini getirmek mümkün olmamıştır. Hadi ilerilik yapın da görelim sizi...

Şu bizim cebirde kullandığımız sıfır mefhumunu da Müslümanlar getirmişlerdir. Bugünkü cebirin en yüksek kısımlarını gösteren limit hesapları vardır.

Müslümanlar ayrıca logaritmayı bulmuşlardır. Bugün logaritma dediğimiz cedvelleri ve logaritma mefhumunu ilk defa bulan el-Harezmi adlı bir İslâm âlimidir.

Müslümanlar bütün bu riyaziyeyi kurmakla kalmamışlar, ayrıca tarihi, fiziği, kimyayı kurmuşlardır. Peki Müslümanlar fizikte ne yapmışlardır? Müsteşrikin dediği gibi eski Yunanlı âlimin söylediğini hemen almamışlardır. Bir misalle anlatayım: Bugünkü fiziğin kurucusu İbn Heysem'dir. Kimdir İbn Heysem desem tabii hiç biriniz tanımıyoruz, dersiniz. İkimizde çoğumuz lisede ve yüksek okulda okuduk. Fakat İbn Heysem'in adı dahi bize öğretilmedi. Ama İbn Heysem fiziğin kurucusu, fiziğin babasıdır. İbn Heysem ayrıca bugünkü atom ve molekül nazariyesini getiren insandır. İbn Heysem bu atom ve molekül nazariyesine istinaden kırılma kanunlarını bulup getiren insandır. Eski Yunanlılardan meselâ Öklit kırılma kanunu olarak demiş ki, bir prizmadan ışık kırılarak öbür tarafa geçer. Öklid'e göre ışık prizmanın bir tarafından öbür tarafına geçerken ışığın hızı kesilir ve bu kesilmiş olan hız aradaki açılarla orantılıdır. İbn Heysem, Öklid'in yanlış düşündüğünü, aslında açılarının kendileriyle değil, bu açılarının sinüsleriyle orantılı olduğunu ileri sürüyor. Bu hızların kırılması bu malzemelerin yoğunluklarıyla orantılıdır, diyor. Ve bu malzemelerin içerisindeki molekül nazariyesine istinaden bu hesapları yapıp ortaya koyuyor.

Kimya ilminin kurucusu da yine Müslümanlardır. Câbir b. Hayyan kimyanın kurucusudur. O ilk defa atomun parçalanabileceğini söyleyen insandır. İkinci hicri asırda yaşamış büyük bir âlimdir. Hemen asr-ı saâdetten sonra kimya ilmine ait incelemeleriyle bilinen Câbir b. Hayyan muazzam bir insandır. Atom nazariyesini ortaya koymuştur. Câbir b.

Hayyan bugün bize kimya derslerinde okutulan Lavazier prensibini koymuştur. Geylûsak prensibini koymuştur. Nevton prensibini koymuştur. Kaç asır önce? Avrupalılardan takriben on asır önce. Câbir b. Hayyan 8. asrın insanı. Halbuki Nevton prensibinden ancak 19. asırda Avrupada bahsedilmiştir.

Câbir b. Hayyan gerçekimi kanunlarını koymuştur. Nerden biliyorsunuz? Yakında Almanya'da 4 ciltlik bir kitap basılıyor. Câbir b. Hayyan'ın kitabının fotokopileriyle intişar edecek. O kitabın içerisinde herkes bilmeye ve görmeğe başlayacak. Avrupalılar Câbir b. Hayyan'ın kitabını 14. asırda tercüme etmişlerdir, ama ancak 16. asırda ne olduğunu anlamışlar ve böylece Lavazier prensibi ortaya çıkmıştır. 17. asırda öbür söylediğini anlamışlar, Geylûsak prensibi ortaya çıkmış. Ve 19. asırda câzibe prensibini anlamışlar, böylece Nevton prensibi ortaya çıkmıştır. Ama bunları Câbir b. Hayyan on asır önce ortaya koymuştur. Câbir b. Hayyan bütün ilim tarihinde ilk defa lâbaratuvar kuran ilim adamıdır. İlk defa müşahade ve deney metodunu ilme getiren insandır. Hattâ kendi lâbaratuvarında ilk sun'î hücreyi yapmış insandır ki Avrupalı bugün dahi halâ onun seviyesine ulaşamamıştır. Tabii buraya gelince aklınız durur. Ama Câbir b. Hayyan Hicri 2. asırda kimya ilmini bu noktaya getiren insandır. Bugün Almanya'da Câbir b. Hayyan'ın eserleri üzerinde doktora çalışmaları yapılıyor. Fakat maalesef biz kendi insanlarımızı, bulmuş olduğu ilimleri Batılardan aldığımız için ve Batılılar da Müslümanların kitabını kendilerine aktarıırken isim zikretmedikleri için kendi büyüklüğümüzün farkında değiliz.

Müslümanlar tarihi bulmuşlar, coğrafyayı kurmuşlardır. Eskiden tarih hikâyelerden ibaretti. İlk defa İbn Haldun «Mukaddime»sine tarihin bir hikâye ilmi olmadığını, bütün insanların, milletlerin yaşayışlarını sebepleriyle, neticeleriyle inceleyen, bunların tahlilini yapan bir ilim olduğunu belirtti ve ilk tarih kitabını yazdı. Ve yine ilk defa coğrafya haritasını çizen Müslümanlardır. Hattâ Amerika'nın keşfi ilk defa Müslümanlar tarafından yapılmıştır. Müslümanların haritalarında Amerika'nın mevcudiyeti gösterilmekte idi. Biz biliyoruz ki, Amerika'yı Kristof Kolomb keşfetti. Neden böyle biliyoruz? Çünkü biz bilgilerimizi Avrupalılardan aktarıyoruz da ondan. Bakın Kristof Kolomb hakkında yeni yapılan tetkikler neleri gösteriyor: Kristof Kolomb Venediklidir. Yani ticaret gemileriyle İslâm âlemiyle en fazla temasta bulunan bir yerden. Kitaplar daha ziyade Venedik'te, Ceneviz'de tercüme edilerek Avrupa'ya intikal etmiştir. Kristof Kolomb Venedik'te Müslüman kitaplarından batıya doğru gidildiği zaman yeni kıtalara raslanacağını okumuş ve öğrenmiştir. Bundan dolayı kendisi de bu işe merak etmiş, ben de gidip bunu göreyim, demiş ve ilk defa Atlantik'e açılmak cesaretini göstermiştir. Kristof Kolomb Atlantik'te aylarca gidiyor fakat bir türlü kalarını bulamıyor. Hattâ öyle bir noktaya geliyor ki, gemisinin içerisindeki insanlar nualtıdan dolayı isyan etmeğe kalkıyorlar. Geri döneceğiz diyorlar. Sen bilmediğin vere bizi götürüyorsun. Bunun sonu

çıkma diyorlar. Yapılan tetkikler gösteriyor ki, o gemide bulunan bazılarının hatıra defterlerindeki notlardan anlaşıldığına göre Kristof Kolomb şu sözleri söyleyerek isyanı bastırıyor: «Öyle çıkışmayın, böyle söylemeyin. Ben devamlı olarak batıya gidildiği zaman yeni karalara raslanacağı fikrini ve bilgisini Müslümanların kitaplarından okudum. Bu karaya mutlaka varacağız. Çünkü Müslümanlar yalan söylemezler». Ve nitelikim sabrediyorlar, devam edip gidiyorlar. Nihayet Amerika kıtası karşımıza çıkıyor.

Müslümanların tarihe, coğrafyaya, fiziğe, kimyaya, matematiğe, cebire yapmış oldukları hizmetin ardı arkası gelmez. Bundan dolayı bu ilimlerin yukarıya doğru fıskırmasında Müslümanların büyük rolleri olmuştur. Avrupalılar bu ilimleri nasıl aldı Müslümanlardan? Biraz de bu noktaya gelinebilir: Avrupalılar Haçlı seferlerini yaptılar ve Müslümanlardan bu ilimleri yavaş yavaş kendi lisanlarına tercüme edip öğrenmeye başladılar. Fakat başlangıçta ne olduğunu anlamadılar. Fransızlar muhtelif seferler yapıp İspanya'da birtakım İslâm şehirlerini zaptettikleri vakit bu şehirlerdeki İslâm âlimlerinin çalışmalarının ne olduğuna akılları ermek şöyle dursun, bu kitapları toplattılar ve yaktılar. Yalnız Kurtuba şehrinin meydanlarında otuz bin adet kitap yakılmıştır. Hülagû Bağdat'ı istilâ ettiğinde Bağdat kütüphanelerindeki kitaplar, Bağdat'tan geçen Dicle ve Fırat nehirleri üzerine atıldığı zaman, bir hafta sürmüş kitapların akışı. Fransızlar İspanya'yı işgal etikleri zaman İspanya'daki birçok İslâm merkezlerinde bulunan rasathanelerin ne olduğunu uzun müddet anlayamamışlar ve sonra bunları anladıkları zaman Müslümanlara karşı büyük hayranlık duymuşlardır. O kadar ki daha iki asır öncesine gelinceye kadar Paris'teki Sorbon Üniversitesinde ders veren profesörler kürsiye Müslüman hocaların kıyafetiyle, sırtlarında cübbe, başlarında sarıkla görüyorlardı. Çünkü ilmi bu insanlar yapmışlardı. İlim adamı olmak için bu kisveye girmek lâzım diyorlardı. Avrupalıların İslâm ilimlerine karşı hayranlığı sadece iki asır öncesinde kalmış değildir. Bugüne kadar devam edip gelmiştir. Avrupalı içtimâî hayatın birçok örneklerini de Müslümanlardan almıştır. Sırası gelmişken başka bir vakayı arzedeğim. Birgün Almanya'da Düseldorf şehrindeki bir iktisat müzesini geziyorum. Bu müzede çeşit çeşit bölümler var. Öyle hazırlanmış ki alt katında ev banyolarının zamanla inkişafı gösterilmiştir. Yukarı katta meselâ arabaların inkişafı gösterilmiştir. Onun üstündeki katta tayyarelerin inkişafı gösterilmiştir. Yalnız tayyarenin inkişafı için bütün bir salon tahsis edildiği halde, ev banyosunun inkişafını gösteren kısım bunun yanında çok küçük kalmaktadır. Neden? Çünkü orada ev banyosunun tarihi yok. Çünkü onlar eskiden yıkanır değillerdi. Niçin yıkanır değillerdi? Müzenin banyolar kısmının duvarına şu sözler bulunan levha asılmıştı. «Almanların meşhur filozofu Geuthe bir gün banyo yaparken gözü takvime ilişti ve baktı ki, daha önceki en son yıkanışı tam bir sene önce imiş». Çok affedersiniz bugün bizde sosyetik olanlar yatağın yanına konan

dolaba komidin derler. Ne dolaba bu komidin? Biz bunu Avrupalılardan almışız. Komidinin lügat mânası (çok affedersiniz) içerisine lâzımlık konan dolap demektir. Niçin böyle? Çünkü Avrupalı yıkanmayı bilmez, yüznumarayı da bilmez. Nitelikim Fransa'daki Versay sarayında yüznumara yoktu. Bu saraya yabancı elçiler öğleden sonra kabul edilirdi bir asır öncesine kadar. Niçin? Çünkü sabahleyin yüznumara noksanlığından hasil olan kokular elçilerin gelmesine mani idi. Müslümanlar bütün insanlığa sadece bu müsbet ilimleri vermekle kalmamışlar, insanlığı getirip vermişlerdir. Bugün Avrupada gördüğümüz temizlik Müslümanlardan alınmış bir husustur. Onun için bugünkü bir Avrupalının Müslümanların karşısına çıkıp da fiyaka yapmağa, pozlu vaziyetler takınmağa hiç bir hakkı yoktur. Müslümanlar onun üstündeki hakkını isterlerse çirliçiplak bir zavallı olarak orta yerde kalır. Çünkü kafasındaki ilmi, sırtındaki elbisenin, her türlü içtimâî hayatın esaslarını Müslümanlardan almışlardır. Müslümanlık insanlığa hem madî, hem manevî ilimleri getirmiştir.

Avrupalılar bu ilimleri anlamadan aldılar. Fakat uzun asırlar boyunca bunları yavaş yavaş anlamaya başladılar. Kendiliklerinden bir şeyler yapmak istediler. Bugünkü tıkanık noktaya geldiler kaldılar. Bu tıkanık noktadan ileriye gitmeye de güçleri yetmez. Niçin güçleri yetmez? Çünkü yukarıda belirtilen mefhumların yerine yeni mefhumlar getirebilmek için onların güçleri kâfi gelmez. Ne olacak? Ne olacağı meselesini şöyle anlatmaya çalışalım. Şöyle bir söz vardır: «İnsanlara temel bilgiler peygamberler tarafından getirilmiştir». Sadece manevî bilgiler değil, dinin, imanın, yapılacak ibadetlerin şekillerinin peygamberler vasıtasıyla geldiğini biliyoruz. Ama madî ve müsbet ilimlerin de peygamberler vasıtasıyla gelmiş olduğunu hepimiz bilemeyebiliriz. Meselâ gemicilik sanayiine ait temel fikirleri Nuh (A.S.) getirmiştir. Terziliği İdris (A.S.), Tıbbî İsa (A.S.), sihirlere ait ilimleri Musa (A.S.) getirmişlerdir. Peygamberlerin bunlara benzer temel fikirleri getirmesiyle bu ilmi inkişafı yapılmıştır. İçinde bulunduğumuz âhir azamata ait bütün ilimlerin hepsinin temelini de Kur'an-ı Kerim insanlara getirmiştir. Onun için bizim içinde bulunmuş olduğumuz devir, mutlaka Kur'an-ı Kerim'in göstermiş olduğu yollar içersinde kalmaya mahkûm bir devirdir.

Bugün biz feza asrında yaşadığımızı söylüyoruz. Halbuki Kur'an-ı Kerim'de fezaya ait ne kadar âyetler vardır. Âdeta bize önümüzdeki devrin feza devri olacağını söylemektedir. Fakat biz bunun farkında değiliz. Bütün bu ilimlerin temelleri Kur'an-ı Kerim'de vardır. Fezaya gidilmekle Kur'an-ı Kerim arasında ne münasebet vardır, deriz. Burada muhtelif âyetlerin tefsirini yapacak değilim. Yalnız bir noktayı açıklamak istiyorum, o da şu: Daha önce ifade edildiği gibi, muhtelif formüllerin sahibi Müslümanlardır. O formülleri sıktığımız zaman yere düşen esans, üç damladan ibarettir. Bu esansın ne olduğunu da onlar bilmezler. Yeni mefhumlar

BASYAZI DEVAMI

Prof. Dr. N. ERBAKAN

bulmak lâzım. Bu yeni mefhumların bulunması için insanların Kur'an-ı Kerim'den ışık almaya ihtiyaçları vardır. Efendim nasıl olacak? Bakınız bir arkadaşımızın bir makalesi var. Kendisi on sene Amerika'da profesörlük yapmıştır. Geçenlerde mühim bir noktayı anlatmıştır. Eski eserlerden bir tanesi eline geçmiş. Bu kitap meşhur Yusuf Has Hâcib'in «Kutadgu Bilig» adlı şiir kitabıdır. Yusuf Has Hâcib aslında büyük bir âlim. Biz bu zata sadece birtakım manevî şiirler yazmış bir insan gözüyle bakarsak çok hata ederiz. Kutadgu Bilig'teki bir şiirde bakın ne yazıyor; bu riyaziye profesörü arkadaşımız bu şiire dikkati çekiyor: «Ey bir olan Tanrı, bir başkası Sana şerik koşulamaz; başta, herşeyden evvel ve sonda, her şeyden sonra Sensin. Yaratıcı varlığına yaratılmış olanlar şahittir. Yaratılan iki, Birin hazır şahididir.» Şimdi biz bunu okuduğumuz zaman diyoruz ki, işte Cenabı Hakka ve Onun sıfatlarına ait yazılmış manevî bir şiir: On sene riyaziye profesörlüğü yapmış olan arkadaşımız, bunu okuduğu zaman beyninden vurulmuşa dönüyor. Niçin? Tabii biz farkında değiliz. Bu arkadaşımız tabii sayılara ait kitap yazmış. 1, 2, 3... dediğimiz sayılar var ya, işte bu sayılara ait kitap yazmış. Bu sayıları tarif ederken bir riyaziye profesörü olarak diyor ki, «tabii sayılar öyle sayılardır ki, önce bir birim varlığı kabul edilir, diğerlerinin hepsi onun tekrarıyla meydana gelir. Bunların ezelde ve ebette kabul edilir, diğerlerinin hepsi onun tekrarıyla meydana gelir. Bunların ezelde ve ebette sonu yoktur». Matematikte aksiyomlar dediğimiz birtakım konular vardır. İtalyan Peano beş sene uğraşmış, tabii sayıların aksiyonumunu hazırlamak için. Bu profesör arkadaşımız de Peano'nun kitabından bu bilgileri almıştır. Tabii sayıların aksiyomlarına bugünkü matematikçiler Peano aksiyomu diyorlar. Şimdi bu matematik profesörü arkadaşımızın «İslam Medeniyeti» adlı mecmuada yazdığı makalede: «Bu aksiyomla

rı Peano beş senede yazmış. Yusuf Has Hâcib dört tane satırın içerisinde Cenabı Hakka ait manevî bir şiir yazmıştır. Fakat bu şiirde Cenabı Hakkın birliğini ifade etmek için bir zekâ eseri gösteriyor. O zekâ eseri Peano'nun tabii sayılar aksiyomunu ortaya koymak için gösterdiği zekâ eserinden bin kat daha keskin. Ben kitabımı tashih etmeğe mecburum. Yusuf Has Hâcib'in bu keskin zekâsı karşısında hem Peano'nun söylediklerini kabul etmeğe mecburum, hem de bu aksiyomlara artık Peano aksiyomu diyemem. Ben bu aksiyomlara Peano-Yusuf Has Hâcib aksiyomu demeğe mecburum. Çünkü bu zekâ eserini Yusuf Has Hâcib, Peano'dan dört asır önce getirmiştir.»

Buraya kadar Batı'daki ilmin bugün hangi noktaya gelip tıkanığını belirtmeğe çalıştım. Şimdi bu son kısımda bütün bunları toplayıcı ve bizi neticeye götürücü bir hülâsa yapalım.

Önce bir defa şu suali sormağa mecburuz. Acaba hangi sebepten dolayı bütün insanlıkta ilim yavaş yavaş ilerlerken asr-ı şââdetde birden bire bugünkü mânada hakiki ilim olmaya başlıyor? Bu başlayışın kaynağı, insanlığa bu hızı veren tılsım nedir? Bu sualin cevabını Kur'an-ı Kerim'den başka bir şeye bağlamak mümkün mü? İnsanların ilim sahasındaki bu büyük inkişaflarının tılsımı dünya ve âhiret saadeti getiren Kur'an-ı Kerim'den başka bir şey değildir. Bugün gelip Batı'daki ilimler tıkanığında ona Kur'an-ı Kerim'in ışıklarıyla yol bulunabilir. Onun için Kur'an-ı Kerim üzerinde tetkikatı olmayan insan, müsbet ilim sahasında hakiki ilim adamı olamaz. Doğu ve Batının mukayesesini yapıyoruz bir bakıma. Çok kıymetli bir mütefekkirimizin güzel bir benzetiş var. Kendisi bir defa uzun bir konuşma yapmış, Batı'daki felsefeler ile Doğu'daki İslam âlimlerinin düşüncelerini hülâsa etikten sonra, şu suali sormuştu. Demişti ki: «Batıdaki felsefeleri size anlatmam. Çünkü bunlar, her birinde birer hakikat vardır.

Descartes gelmiş kèndinden önceki bilmem falancanın nazariyesini nakzetmiş, yanlış düşünüyor demiş. Arkasından bir başka adam gelmiş, hayır Descartes öyle söylüyor, ama aslı şudur demiş.. Hasılı Batıdaki fikir ve düşünce silsilesi bugüne kadar hep birbirini tekzip ederek gelmişlerdir. Doğu'daki fikir silsilelerine baktığımız zaman bütün İslâm âlimleri birbirini te'yid ederek geliyor. İmam-ı Azam Hazretleri, «Peygamber efendimizin buyurdıkları gibi» diye söze başlamış. Ashab-ı Kirâm'dan birinin sözü nakledildiği zaman «falanca zatın rivayet etiğine göre» gibi deniyor. Muhyiddin Arabî hazretleri, birbirlerini te'yid ede ede konuşuyorlar. Avrupalılar ise birbirlerini tekzip ede ede konuşuyorlar. Şimdi roruyorum, dedi o arkadaş, eğer hakikaten mutlak bir hakikat varsa bu hakikat birbirini tekzip eden Batılıların arasında mı, yoksa birbirlerini te'yit eden Müslümanlar arasında mı? Hakikat tekzip olunur mu? Ama Batılıların işleri güçleri hep birbirlerini tekzip etmek. Bir hakikat var ise -ki muhakkak vardır- elbette İslâm âlimlerinin getirdiklerinin içindedir.» İlim âlemine yukardan bakış yaptığımız zaman Doğu ile Batı'nın mukayesesinde manzara şudur: Batı'daki insan gözleri kapalı nereye gideceğini bi-

lemiyor. Elleriyle birtakım hakikatları arıyor, tutuyor, fakat bu değildir, diyor. Öbürünü tutuyor, bu değildir diyor. Batı'daki ilim adamının hali budur. Doğu'daki ilim adamının hali bundan tamamen farklıdır. O ilim sarayının içine iman anahtarıyla giriyor. Kur'an-ı Kerim'den almış olduğu ilhamlarla onun her tarafını aydınlatarak dolaşiyor, öğreniyor, öğretiyor. Bu itibarla ilim, bu devrin ilmi, Müslümanlar tarafından getirilmiş olan ilimdir. Bizim karşımıza geçip de, Batıda şu vardır, bu vardır diye kimse konuşmasın. Biz ve Batılılar için tek çıkar yol İslâmlaşmaktır. Bunu sadece hamdedeceğimiz imanımızdan dolayı söylemiyorum. Müsbet ilimler sahasında senelerce çalışmış bir kardeşiniz olarak şunu söyleyeyim ki, bütün müsbet ilimler gelmiş tıkanmıştır. Bu tıkanıklıktan dışarıya çıkmanın yolunu bütün her türlü madî ve manevî düşünce sistemimle mutlak surette inaniyorum ki, ancak Kur'an-ı Kerim'den almış olduğumuz ışıkla bulabiliriz. Sözlerimi şu âyeti kerimenin duasıyla bitiriyorum :

رب زدى علما وفيهما والحقى بالصالحين

İmam - Hatipli Öğrenciye!

● Mücteba Uğur

Azmin yenilmez güçtür, imanın rehberindir,
Her haslet sana lâayık, her başarı senindir.
Sakın yılma, yorulma, aslâ dönme yolundan,
Senden hizmet bekliyor, unutmâ, aziz vatan.
Bu yolda selâmet ve ebedî saâdet var
Bu yol seni götürür mutlak, felâha kadar.
Ufuklarda müjdeler bekliyor senin için,
Işık gözlerinde parlıyor dışın, için.
Ey feyizli, imanlı, ümitli yeni nesil,
Aınnda parıldayan sınımsız terini sil..
Ahlâkla, faziletle âlemlere örnek ol.
Allah yolu, Peygamber yoludur tuttuğun yol..
Mihraplarla minberler, kürsüler seni bekler,
Mabedleri şenlendir, boş gitmesin emekler.